

GIẢI MÃ TÂM CẢM CỦA GIẢ BẢO NGỌC ĐỐI VỚI CÔI MỘNG TRONG HỒNG LÂU MỘNG

PHẠM VŨ LAN HƯƠNG*

Đặt vấn đề

Hồng lâu mộng – giấc mộng lâu hồng – tên của tác phẩm sau nhiều lần thay đổi, đã thâm tóm được nội dung và tư tưởng mà tác giả thể hiện. Có thể nói yếu tố mộng, yếu tố xuyên suốt trong danh tác này, đã góp phần tạo ra một thiên cổ kì thư có vị trí xứng đáng trên văn đàn.

Mộng trong bộ tiểu thuyết trường thiên vĩ đại này không chỉ được hiểu là những khát vọng, những ao ước mà con người mong muốn song không bao giờ được như ý, mà còn là sự tồn tại của những ảo giác có tính chất xoa dịu, là một chỗ dựa để các nhân vật bầu vùi. Hơn thế, mộng còn là một hiện tượng tâm lí khi ngủ, là thế giới của những giấc mơ, thế giới mà con người sống bằng *hình thức phân thân* [3]. Đó còn là một thế giới vô hình, một thế giới tâm linh bàng bạc, thế giới của cái kì ảo. Tất cả những yếu tố kể trên của khái niệm mộng đan cài vào nhau, quện nhau tạo nên một sắc thái riêng độc đáo của danh tác. Và đó còn là sự gặp gỡ của hai con người, một Tào Tuyết Cần “*sống trong phồn hoa, chết trong luân lạc*” và Cao Ngạc, một tiên sĩ tài hoa. Tác giả đã sử dụng những “*biến thể*” của mộng như những giấc mơ, thế giới kì ảo của chiều sâu tâm linh để lý giải và tái hiện cuộc đời của những số phận vốn đã mang nhiều oan nghiệt. Đó là sự sáng tạo nhân vật trong *Hồng lâu mộng* vì : “*mỗi con người một diện mạo, sự phong phú về nội hàm tính cách, sự phơi bày đời sống tâm linh*” [2]. Con người trong tác phẩm, đặc biệt là Giả Bảo Ngọc là con người đi về trong cõi mộng – thực, ít nhiều đã thể hiện được những tư tưởng sâu xa của các tác giả.

---

* Trường Đại học Đà Lạt

Tâm cảm của Bảo Ngọc đối với cõi mộng

Giả Bảo Ngọc là đứa con cưng được tác giả dày công chăm chút. Cuộc sống của chàng là một cuộc sống nhung lụa, giàu sang phú quý. Nhưng Bảo Ngọc không phải là kẻ “vô tâm”, “lãnh cảm” với đời, với số phận con người như các nhân vật nam khác trong Giả phủ. Bảo Ngọc dành mọi tình yêu thương cho những người con gái tài sắc, muốn “*chung vai gánh bớt gánh nặng tinh thần, hi vọng cứu họ khỏi con đường đau khổ, đáng thương*” [5] và cũng không phải ngẫu nhiên mà “*Di Hồng Viện, nơi ở của chàng trở thành thế giới tự do của những người trong gia đình họ Giả*” [5]. Nói như vậy, để thấy rằng, dù nhìn ở góc độ nào đi nữa, Giả Bảo Ngọc vẫn là nhân vật trung tâm, hội tụ nhiều tư tưởng phức tạp của tác giả. Cách nhìn của Bảo Ngọc đối với thế giới trong mộng là điểm đặc sắc, góp phần xác lập nên một nhân vật gần gũi, mang dấu ấn tâm linh sắc nét của một thời đại.

Trước hết, Giả Bảo Ngọc là nhân vật thường xuyên đi lại giữa hai thế giới mộng và thực. Sự xuất hiện, đầu thai của Bảo Ngọc vốn đã mang những yếu tố kỳ lạ : đó là hòn đá thiêng giáng trần để hưởng tất cả sự vinh hoa phú quý và thăng trầm của cuộc đời. Sinh ra trong miệng đã ngậm “*thông linh bảo ngọc*”, cuộc sống của Bảo Ngọc cũng kì lạ hơn người. Đó là cuộc sống gắn liền với những “*giấc mơ*” theo cả nghĩa đen và nghĩa bóng. Dường như, ở đây, một lần nữa, Tào Tuyết Cần đã hít thở bầu không khí thời đại mà ông sống với những thuộc tính riêng biệt của tiểu thuyết chương hồi, đáp ứng được thị hiếu của người đọc. Đó là “*người Trung Quốc thích câu chuyện phải kì. Kì là một phạm trù mỹ học quan trọng của Trung Quốc. Vô kì bất truyền*” [6]. Sự trải nghiệm của Bảo Ngọc đối với thế giới trong mộng ấy một lần nữa góp phần làm nên yếu tố kì của tác phẩm. Có thể nói Bảo Ngọc là người duy nhất có được cái nhìn mẫn cảm đối với thế giới của những ẩn ức và kì ảo. Sự trải qua và sống trọn với những thế giới khác biệt ấy của Giả Bảo Ngọc về cơ bản phù hợp với quá trình từ tư duy nhận thức đến ý thức của người đọc. Bảo Ngọc hai lần trải qua Thái hư ảo cảnh trong các giấc mơ. Lần thứ nhất ở hồi thứ năm, trong phòng của Tần Khả Khanh, lúc gia đình họ Giả còn trong giai đoạn cực thịnh. Nhưng lần này, Bảo Ngọc không thể hiểu hết ý nghĩa những câu hát, những lời sấm mà chàng nghe được vì chưa có sự nếm trải bi thương của cuộc đời. Chỉ khi “*vận xui vừa đến, biến cố dần*

nhieu, Bảo Ngọc tuy ở trong sự giàu sang xa xỉ nhưng cũng đã nhiều phen giáp mặt với vô thường. Màn sương buồn lạnh phủ trùm vườn hoa nhưng người hít thở và cảm nhận màn sương ấy duy chỉ có một mình Bảo Ngọc” [6]. Ở hồi một trăm mười sáu, Bảo Ngọc mới cảm thấy hết những hư thực của cuộc đời, “được ngọc thiêng, nhận thấy duyên thiêng nơi cõi ảo”, Bảo Ngọc ngộ ra, trở thành con người của thế giới khác. Sự trải nghiệm của Bảo Ngọc được bắt đầu và kết thúc bằng hai giấc mơ về nơi ảo cảnh không phải là không có những dụng ý riêng của tác giả.

Nếu như ở hồi năm, tất cả những lời phán, những lời hát của “*Hồng lâu mộng thập nhị chi khúc*” không để lại nhiều ấn tượng với Bảo Ngọc, tất cả chỉ lưu lại trong trí nhớ của Bảo Ngọc thành những ký ức nhạt nhẽo, chìm sâu trong tiềm thức; thì đến những hồi cuối, hiểu được lẽ đời, Bảo Ngọc trở nên bình thản hơn, trạng thái ngây của chàng được hoá giải. Từ đây, Bảo Ngọc trở thành con người khác. Như vậy, những giấc mơ nối liền mộng và thực đều có những vị trí quan trọng trong cuộc đời của Giả Bảo Ngọc. Đó là thủ pháp nghệ thuật độc đáo mà ở những bộ tiểu thuyết chương hồi khác khó có thể bắt gặp.

Thế giới mộng của Bảo Ngọc không chỉ là nơi Bảo Ngọc gặp gỡ các vị tiên cô, đạo sĩ, tăng nhân mà còn là nơi giải tỏa những đè nén mà ở “*thế giới thực*” Bảo Ngọc không thể nào bộc lộ. Tất cả tích tụ thành những ẩn ức để làm cơ sở, tiền đề cho sự xuất hiện của những giấc mơ khác liên quan đến người trong mộng của chàng: Lâm Đại Ngọc. Việc sử dụng hình thức phân thân không chỉ nhằm khám phá con người ở chiều sâu của nó mà còn là nơi để nhân vật giải tỏa những nỗi niềm riêng tư, thâm kín của mình. Bảo Ngọc bị “*bao vây*” bởi quá nhiều người đẹp, dù chỉ yêu thương một mình Lâm Đại Ngọc nhưng đó là cô gái khác lạ, không thể nào cho Bảo Ngọc dễ dàng bày tỏ tình cảm. Trong giấc mơ, những điều muốn nói của Bảo Ngọc mới có cơ hội được giải bày, bộc lộ: “*Lời nói của hoà thượng và đạo sĩ tin thế nào được, cái gì là nhân duyên vàng ngọc! Tôi chỉ biết nhân duyên cây và đá thôi!*” [1]. Ở đây không chỉ biểu hiện tình cảm vướng mắc giữa Tương Vân, Bảo Ngọc, Bảo Thoa mà còn báo trước một bi kịch hôn nhân khó có thể hoà giải giữa Bảo Thoa và Đại Ngọc. Tâm tư đó đã làm xúc động và khơi dậy tình cảm của người đọc. Nếu không để ý đến những cảnh trong giấc mơ và quan hệ kín đáo của các nhân vật thì khó có thể lí giải hàm ý tượng trưng này.

Tình yêu thương của Bảo Ngọc dành cho những người con gái có sự thống nhất giữa hai thế giới âm dương cách trở. Bảo Ngọc tin rằng : còn có một thế giới khác dành cho những người con gái mà chàng nâng niu, trân trọng, khát khao mang lại chút hơi ấm tình người cho họ. Đó là một niềm tin thuần khiết, trong trẻo đến lạ thường giữa chốn đời ô trọc của những nam chủ nhân trong Giả phủ. Trước sau như một, những người con gái dù tồn tại ở những cõi khác đều được hưởng sự quan tâm chân thành, xuất phát từ đáy lòng của Bảo Ngọc. Nhìn thấu tâm trạng con người, Bảo Ngọc tin rằng chỉ có lòng thành kính mới có thể động đến cõi trời, mới có thể đem lại cho những người xấu số một chút an ủi dù muộn màng. Ngày sinh nhật của Kim Xuyên trùng với ngày sinh của Vương Hy Phượng. Bảo Ngọc ra ngoài thành từ sớm, chỉ mặc đồ trắng đi cùng Dính Yên để viếng oan hồn của người con gái bạc mệnh. Đó là một ngày diễn ra nhiều sự kiện trong Giả phủ : sinh nhật Phượng Thu, ngày họp thi xã; nhưng Bảo Ngọc vẫn dành những giây phút riêng để tưởng nhớ đến hương hồn người xấu số. Giả Lưu kể chuyện có cô gái đẹp chết tức tưởi, hiện hồn thành ma về rút củi trong đêm rét. Đây chỉ là một câu chuyện mua vui làm quà, nào ngờ động đến tâm can của Bảo Ngọc. Không quản ngày đêm khó nhọc, Bảo Ngọc sai người hầu tìm kiếm am thờ cô gái xa lạ cốt chỉ để thắp một nén nhang cho người quá cố. Đây là một chi tiết rất đắt, một mặt đã khắc họa được tính ngây thơ của Bảo Ngọc và mặt khác quan trọng hơn thể hiện sự thánh thiện trong đời sống tâm linh của Bảo Ngọc. Nếu đem so sánh với những con người khác, những nhân vật nam khác như cha con Giả Trân, Giả Dung trong đám tang Giả Kính vẫn tranh thủ “chăm sóc” hai chị em nhà họ Vụ một cách trơ tráo thì tấm lòng thành kính của Bảo Ngọc với oan hồn người đã khuất như một nốt nhạc trong trẻo lạ thường giữa một bản nhạc có quá nhiều tạp âm.

Sự thống nhất trong cách nhìn của Bảo Ngọc về thế giới trong mộng xuyên suốt từ đầu đến cuối tác phẩm. Bảo Ngọc đã từng khuyên : *“từ nay không nên đốt tiền giấy nữa. Giấy tiền là dị đoan của người sau đặt ra, chứ không phải lời dạy của Khổng Tử. Sau này hễ gặp ngày tết thì chỉ thắp một lò hương, lòng thành tâm nguyện, tự nhiên sẽ cảm ứng. Hạng người ngu xuẩn có biết đâu, bất kì thần phật hoặc người chết, họ đều chia ra thứ bậc, thế nọ thế kia, có biết đâu cốt lấy lòng thành làm chủ. Ngay những ngày loạn li hốt hoảng, hương khói không có,*

gặp đồng đất, đồng cỏ sạch sẽ là té cũng được. Không những người chết đến hưởng mà ngay cả quỷ thần cũng hưởng. Cô xem trên bàn của tôi vẫn đặt một cái lư hương, có chè cúng một chén chè, có nước trong cúng một chén nước, hoặc có hoa quả mới, hoặc đồ chay đồ mặn cũng đem lên cúng. Chỉ cốt ở lòng thành, thần phật sẽ lại hưởng. Cho nên : cốt ở lòng kính không ở nghi tiết hảo huyền” [1]. Qua lời khuyên ấy, phần nào người đọc cũng thấy được nhãn quan của Bảo Ngọc với thế giới trong mộng.

Tấm lòng trong sáng của Bảo Ngọc còn được thể hiện qua bài tế Tình Văn - a hoàn thân cận của của chàng. Bảo Ngọc đã dùng bài văn tế không chỉ nói lên nỗi niềm của mình mà hi vọng nó là cầu nối xoá nhoà ranh giới âm dương cách trở vì *“văn chương nghệ thuật cũng là một hình thức liên thông với thế giới huyền bí”* [7]. Bảo Ngọc tin người chết có hồn, song thực tế chết là hết, là đối diện với cái hư vô. Của còn người mất, cũng đủ làm cho người trên trần gian luống những ngậm ngùi *“... nét ngài biêng biếc, ta vẽ trước kia, tay ngọc lạnh lùng, ai người ủ ám ? Vạc nọ thuốc thừa bừa bãi, áo kia ngán lệ đầm đìa. Hộp xạ nguyệt mở lại thêm buồn, gương đàn loan vắng, gõ đàn vân tung ra từng mảnh, lược hoá rồng bay. Hoa vàng vút đám cỏ tranh, hộp biếc nhạt nơi gió bụi. Lầu Chi Thước buồn tình thất tịch, còn cái kim treo ; giải Uyên Ương đứt hẳn năm dây, ai là người nối”* [1]. Bài văn tế động đến đất trời, qui khóc thần sầu là một sự hồi cố của Bảo Ngọc về những dĩ vãng êm đẹp trong những ngày Tình Văn còn sống.

Loại trừ những nam chủ nhân vô tâm trong Giả phủ, Bảo Ngọc có thể coi là người duy nhất không bị những âm hồn quấy rầy, bởi cách nhìn của Bảo Ngọc về những kiếp người phiêu diêu, lưu lạc trong cõi u minh luôn là cái nhìn trù mên, nồng ấm phần nào đó đã xoa tan những hơi lạnh nơi địa phủ, an ủi những âm hồn còn vương vấn với trần gian vốn đã gây cho họ bao nhiêu oan nghiệt. Gặp Bảo Ngọc, những con người ấy dường như được siêu thoát. Tàn Chung, chàng trai trẻ tuổi si tình trên bước đường giáp ranh giữa sống và chết đã cố gắng dành chút tàn hơi để nói lời trần trối với Bảo Ngọc. Một *“chút lòng trinh bạch”* của Bảo Ngọc cũng đủ cho quỷ thần cảm động : *“xưa nay người với quỷ là một, âm dương không phải là hai. Mặc dầu anh ta ở âm hay dương cũng phải kính trọng, không được sai trái”* [1]. Âu cũng là cái kết cục theo thuyết nhân quả và

cái kết cục ấy càng khẳng định tư tưởng mới của Bảo Ngọc về những người con gái “*xương thịt con gái là nước kết thành, xương thịt con trai là bùn kết thành. Tôi trông thấy con gái thì người tôi nhẹ nhàng khoan khoái, trông thấy con trai thì như phải hơi dơ vậy*” [1]. Thế giới trong mộng của Giả Bảo Ngọc dành cho những người con gái xấu số nhưng Bảo Ngọc không phải là con người “*giới tính luận*” như nhiều người đã quan niệm.

Với cách nhìn của Bảo Ngọc về thế giới trong mộng, người đọc sẽ hiểu toàn diện hơn về nhân vật này. Nhân vật trong tác phẩm mà đại diện là Giả Bảo Ngọc đã được tác giả tìm hiểu ở nhiều góc nhìn khác nhau, trong mối quan hệ với các nhân vật khác mà việc phơi bày đời sống tâm linh của chàng đã làm cho tác phẩm có vị trí quan trọng, được coi là chiếc cầu nối giữa tiểu thuyết cổ điển và tiểu thuyết hiện đại trong tiến trình lịch sử của tiểu thuyết Trung Quốc. Bôi : “*Tiểu thuyết chương hồi Trung Quốc đạt đến đỉnh cao với Hồng Lâu Mộng báo hiệu một yêu cầu mới trong thị hiếu công chúng : ấy là lúc người nghe đang chuyển hoá thành người đọc – họ muốn đọc được những điều nhà văn không nói, muốn được nhìn thấy trong nhân vật những thế giới sâu kín mà nhà văn không miêu tả, và muốn theo dõi không phải chỉ một tuyến cốt truyện hoặc vài ba tuyến cốt truyện song song theo đường thẳng mà là những cốt truyện đan bện, chằng chéo, đó mới là hình ảnh của cuộc đời thật hay chí ít cũng giúp họ hình dung cuộc đời thật từ nhiều điểm nhìn*” [1].

Tài liệu tham khảo

- [1]. Tào Tuyết Cần (2002), *Hồng Lâu Mộng* (2 tập) (Vũ Bội Hoàng, Trần Quảng, Nguyễn Doãn Dịch dịch), NXB Văn học, Hà Nội, tái bản, tập 1-2.
- [2]. Nguyễn Huệ Chi (2003), *Một vài gợi ý về phương pháp văn học sử*, Tạp chí Văn học, Hà Nội.
- [3]. Nguyễn Thị Dung (2003), *Thế giới kì ảo trong mộng, một phương thức phản ánh đặc biệt về thế giới của người xưa*, Văn hoá dân gian (6), Hà Nội.
- [4]. Trần Xuân Đề (2002), *Lịch sử văn học Trung Quốc*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [5]. Trần Xuân Đề (2003), *Tiểu thuyết cổ điển Trung Quốc*, NXB Giáo dục, Hà Nội.

- [6]. *Chuyển dẫn* Trần Đình Sử (2003), *Thi pháp truyện Kiều*, NXB Giáo dục, Hà Nội, tái bản.
- [7]. Trần Nho Thìn (2003), *Văn học trung đại Việt Nam dưới góc nhìn văn hoá*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [8]. Nhiều tác giả (2004), *Từ điển văn học* (bộ mới), NXB Thế giới, Hà Nội.

Tóm tắt

**Giải mã tâm cảm của Giả Bảo Ngọc
đối với cõi mộng trong Hồng lâu mộng**

Hồng lâu mộng – Thạch đầu kí (Tào Tuyết Cần – Cao Ngạc) đã ra đời cách đây hơn hai trăm năm, là đỉnh cao của tiểu thuyết cổ điển Trung Quốc và là kiệt tác của văn học thế giới.

Tác phẩm là tập hợp những giấc mơ của con người, đặc biệt là Giả Bảo Ngọc, nhân vật trung tâm của tiểu thuyết. Thế giới trong mộng của nhân vật này, bên cạnh thế giới thực, luôn giành cho những người con gái tài hoa song bạc mệnh. Qua đó, tác phẩm với những giấc mơ đã thể hiện được một niềm tin trong trẻo và thuần khiết của nhân vật này.

Abstract

**Deciphering Gia Bao Ngoc's telepathy toward the world of dream
in the novel "A dream of Red Mansions"**

The novel "*A dream of Red Mansions*" (the novel originally entitled *The Story of the Stone*) by Cao Xueqin and Gao E written over two hundred years ago, is the peak of ancient Chinese novels. It is also a well-known masterpiece of literature in the world.

This novel wrote about human beings' dreams, especially Gia Bao Ngoc's (Jia Baoyu's), the main character of the novel. Beside his real life. The world of dreams of this character is another world for the beautiful, talented girls with unhappy fates. The work with dreams presents his clear and unalloyed belief.